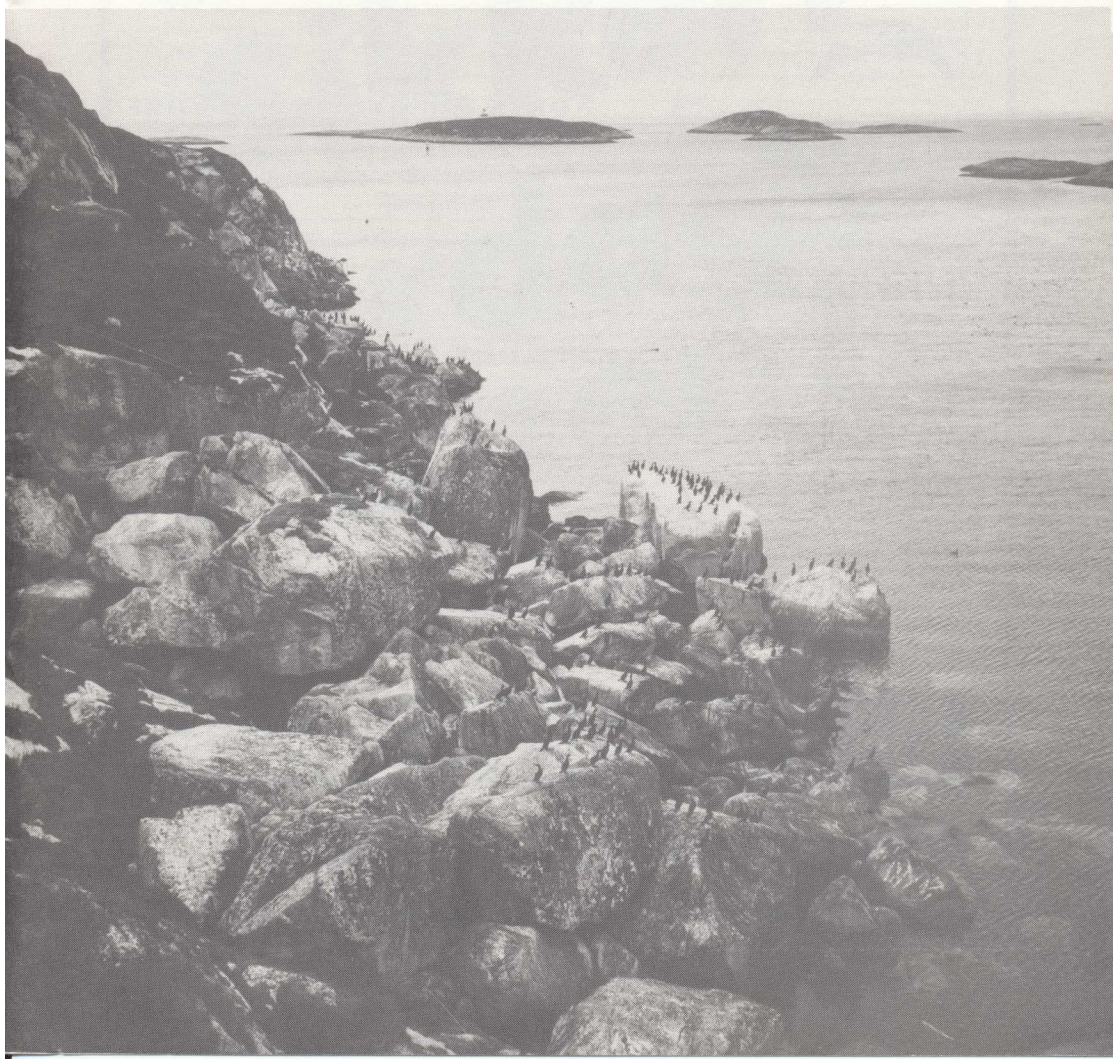
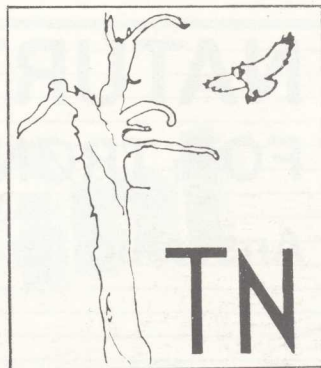

TRØNDERSK NATUR

NR.2 1985. 12. ÅRG.

NATURTIDSSKRIFT FOR TRØNDELAGSFYLKENE

Ansvarlig for utgivelsen:

NORSK ORNITOLOGISK FORENING

AVD. NORD-TRØNDELAG
Postboks 28, 7035 Moholt
Postgiro 3 89 38 80

NORSK ORNITOLOGISK FORENING

AVD. SØR-TRØNDELAG
Postboks 139 — Postgiro 3103991
7001 Trondheim

INNHOOLD

Størkersen, Ø.R.: Fuglelokaliteter i Trøndelag.	
Del 3: Innlandslokaliteter.....	36
Bangjord, G.: Vårtrekk - 84	44
Bredesen, B.Ø.: Fly/fugl -problematikken.....	49
DEBATT	
Forseth, A.: Oreskogen langs Gaula.....	50
Sæther, B.: Vassdragsnatur og veibygging.....	53
Moksnes, A.: Oreskogene langs vassdraga - dyreliv og naturvern	55
Klokk, T.: Oreskogen i Trøndelag.....	57
SMÅSTYKKER	
Nilsson, R.: Sitronerle observert for første gang i Trøndelag.	59
Jordhøy, P.: Innlandstrekk av storskarv.....	59
Årsøya Fuglestasjon.....	60
SISTE NYTT.....	61
FOTOHJØRNET.....	61

Forside: Toppskarvkolonien på Sklinna er den største i Trøndelag.
Foto: Otto Frengen.

Redaksjon:

Jostein Sandvik (tlf. 07-513249) (red.)

Oystein R. Størkersen (tlf. 921520)

Jarle Steinkjer

Anne Marit Strøm

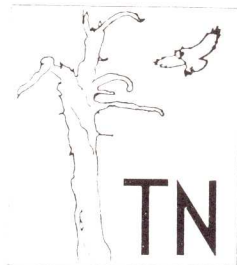
Adresse: Postboks 1719, Rosenborg

7001 Trondheim

Postgiro: 3 60 19 52

Abonnementkostnader 1985: Kr. 35.-

Trykk: Stjørdal Trykkeri A/S, 7500 Stjørdal

Nr. 2

August 1985

Opplag: 600

Omsider er et nytt nummer av TN ferdig, og nå ennå mer forsinket enn sist. Årsakene er vel flere, men først og fremst skyldes det en for opptatt redaktør som har holdt på for lenge. Det er på høy tid med et skifte, og nye krefter som kan ta over. Ellers ber vi våre lesere om å vise litt tålmodighet og håper å være i rute om ikke alt for lenge.

I denne sammenheng er det også viktig å minne om at lesernes egne bidrag er med på å holde bladet i gang, og stofftilgangen har vært heller liten i det siste.

Som en ny spalte forsøker vi denne gang med flere bestilte innlegg om samme emne. Første tema er oreskog, spesielt på bakgrunn av den hogsten som skjedde ved Gaula i vår. For senere nummer er vi åpne for tips om spesielle tema.

FUGLELOKALITETER I TRØNDELAG

DEL 3: INNLANDSLOKALITETER

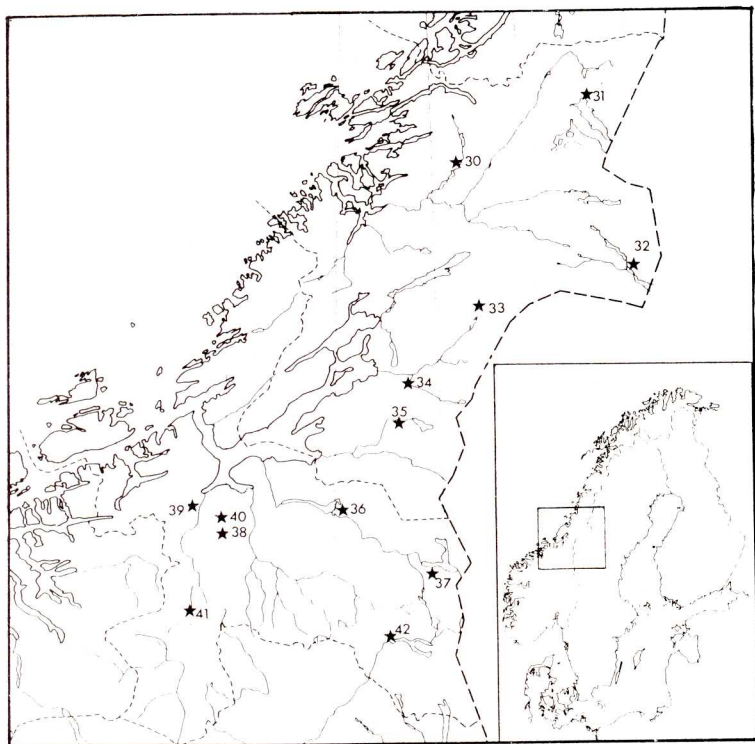
Øystein R. Størkersen

Del 3 i denne serien er foreløpig den siste, se Trøndersk Natur 10:116 - 123 (nr. 4-1983) for del 1 og 11:60 - 70 (nr. 2-1984) for del 2.

Siden sist har flere viktige våtmarker blitt fredet i Nord-Trøndelag.

I denne serien gjelder dette følgende lokaliteter:

9. Tjørnsøyhopen i Vikna, naturreservat og fuglefredningsområde.
10. Leknesøyen og Skeisneset på Leka, fuglefredningsområder.
20. Tautra på Frosta, to naturreservater og to fuglefredningsområder.
21. Hammervatnet i Levanger, naturreservat.
23. Eidsbotn i Levanger, fuglefredningsområde.
25. Leksdalsvatnet i Verdal/Steinkjer, ett naturreservat og to fuglefred.

27. Klingsundet i Steinkjer, naturreservat.
29. Kanalen i Nærøy, naturreservat.
30. Flakkan og Øye på Høylandet, naturreservat og fuglefredningsområde.
31. Husvika/Vektarbotn i Røyrvik, naturreservat.
32. Ulen og Berglimyra i Lierne, naturreservat.
33. Gaundalsmyra i Snåsa, naturreservat.
34. Barsjøen i Verdal, naturreservat.

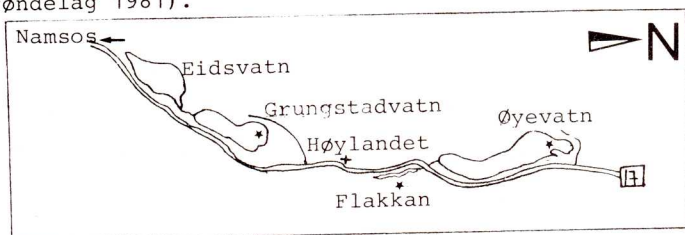
For Rinnleirer (24) og Forra (35) er verneplanene under behandling.

Vernereglene er stort sett de samme som nevnt i del 2 for reservatene i Sør-Trøndelag. Her skal bare spesielt nevnes at ferdselsforbudet på Tautra gjelder fra 25.4.-1.7., og gjelder generelt hele øya unntatt veiene og hytteområdene på NØ-siden av øya.

Alle rapportene nevnt i de 3 artiklene er tilgjengelig på NOF/ST's kontor i Innherredsveien, Trondheim. Avslutningsvis vil jeg gjenta at denne serien ikke var ment å være uttømmende om fuglelokaliteter i Trøndelag. De som føler at "deres" område burde vært med oppfordres herved til selv å skrive om disse her i TN.

30. Høylandet kommune med lokalitetene Flakkan, Øie, Eidsvatn og Grungstadvatn. Alle fire lokalitetene er spesielt rike på vannfugl. Grungstadvatnet og Eidsvatn er kanskje mest interessant i så måte under trekketidene. Flakkan og Øie (nordenden av Øievatn) er våtmarker med stilleflytende meandrerende elver. Begge er lett å observere i siden hovedveien går parallelt med vassdragene. Tidlig om våren vil en kunne oppleve større ansamlinger av ender og svaner. Senere kan karakterarter som enkeltbekkasin, brusfugl, skogsnipe, grønnstilk, trane, blåstrupe og sivspurv sees i gode antall. Området skulle også (?) kunne by på overraskelser som f.eks. vierspurv i sumpskogen. Av spesielle fugler kan nevnes at horndykker sees jevnlig. På høsten er området meget viktig for rastende sangsvaner som kan opptre i store antall, dessuten er det på høsten observert lappfiskand. Området inngår i den årlige høsttelling av svaner arrangert av NOF/ST.

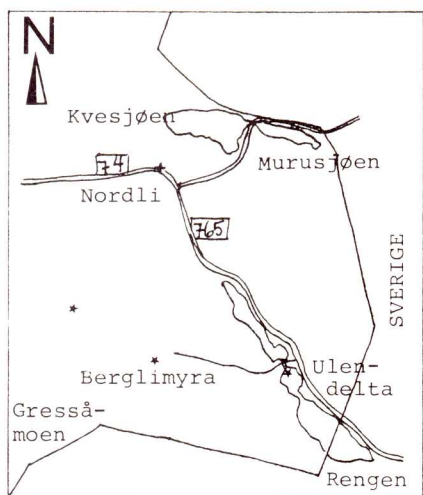
Riksvei 17 går gjennom området, observasjoner gjøres lett fra rasteplasser langs veien. For pedaltrakkere er det en fin tur å dra fra Grong og på skogsbilveien over Gartland til Høylandet. De beste lokalitetene er blinket ut med stjerne på kartskissen. (Bevanger 1982, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1981).

31. Husvika/Vektarbotn i Røyrvik kommune. Dette er et usedvanlig rikt grunnvanns/myrområde i østre del av Vektaren. Hele ti andearter hekker dessuten er fem andre andearter observert, deriblant skjeand og snadderand. En rekke vadefugler hekker, bl.a. grønnstilk, brusfugl, temmincksnipe, foruten at den sjeldne fjellmyrløperen er observert. Områdets funksjon i trekketidene er også viktig for en rekke arter.

Området ligger ca. 2 km. N for Røyrvik sentrum. Bjørkmo campingplass ligger inntil området. (Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1981).

32. Ulendelta og Berglimyraene i Lierne kommune. Områdene rundt Nordli er spesielt kjent for sin forekomst av bl.a. vierspurv, haukugle, bever, og bjørn. I gode ugleår kan en lett støte på ulike arter ugler i området, hvorav særlig haukugle kan være tallrik. De som søker vierspurv bør lytte etter denne i slutten av mai langs f.eks. Murusjøen og Kvesjøen.

Ulendelta er dannet der Innerdalselva renner ut i Ulen, området karakteriseres av sumpskog med store myrflater. En rekke østlige arter har tilhold i området, bl.a. vierspurv og fiskeørn. Langs Berglielva ved møtestedet for Inguldøla finnes det et stort rikmyrsområde med innslag av en rekke småtjønner og frodig elvekantskog. Fuglelivet har vist seg å være et av de rikeste i den trønderske fjellregion, med bl.a. 13 vaderarter, trane, lappspurv og en rekkeandearter. Mulighetene for å se bever er også tilstede. Berglielva byr også på rike fiskemuligheter.

Fylkesvei 765 går gjennom Lierne, se kartskisse for lokalitetsangivelse. (Bevanger & Vie 1981, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1981).

33. Steinkjermyra og Gaundalsmyra i Snåsa kommune. Steinkjermyra er tidligere beskrevet i TN supplement serien (Nygård 1979). Dette er en av de største myrer i lavereliggende strøk av Nord-Trøndelag. Foruten de vanlige myrartene er en rekke sjeldne fugler observert. Verdien av området er desverre betydelig redusert de senere årene p.g.a. drenering for oppdyrking.

Gaundalsmyra er et større myrområde ved riksgrensen ved elva Gauna. Området har stor betydning for trekkende fugl tidlig på våren, foruten at en rekke arter våtmarksfugl hekker, derav bl.a. svømmesnipe, dobbelbekkasin, småspove og brushane.

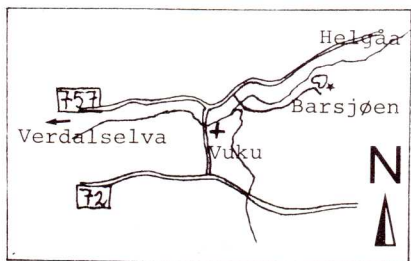

Parti fra Berglimyra i Lierne. Foto: T. Nygård

Begge lokalitetene nåes ved å ta av fra hovedveien (763) ved Jørstad/ Finnsås opp langs Jørstadelva. Inn til Gaundalen går det kun en traktor-vei. Gaundalen gård drives forøvrig delvis som turiststasjon (Nygård et al. 1976).

34. Barsjøen i Verdal kommune. Dette er et lite grunt vann omgitt av granskog og en mindre myr. Området nyttes som oppsamlingssted i forbindelse medtrekket vår og høst. Et forbausende stort antall vader og ande-

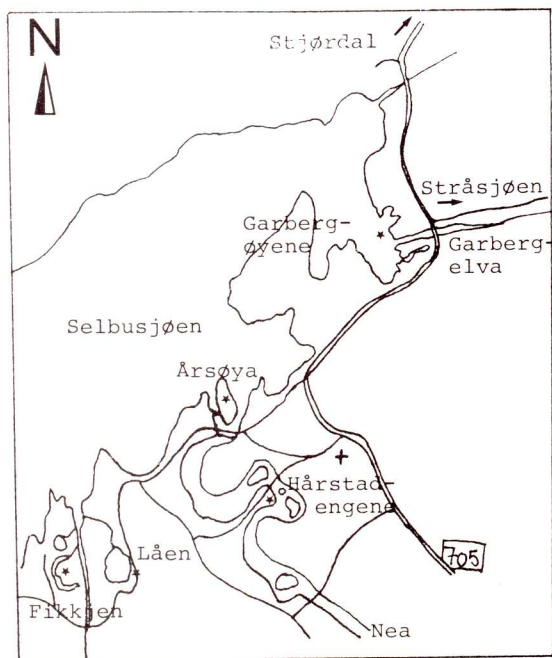
fuglarter foruten trane opptrer. Hekkefaunaen er også spesiell med bl.a. en mindre hettemåkekoloni, flere par horndykker, foruten toppand og skjeand. Området nåes ved å dra opp langs Verdalselva til Vuku, ved møtet mellom Helgåa og Verdalselva drar en opp på sydsiden av Helgåa til veien stopper ved Barsjøen (Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1981).

35. Forra i Levanger kommune. Forra omfatter store myrarealer vest for Feren. Dette våtmarkskomplekset er et av de største og mest verneverdige i Trøndelag. Fuglefaunaen er meget rik med bl.a. ialt 13 hekkende vade- fuglarter, deriblant dobbelbekkasin, og 7 hekkende andearter, foruten

trane, smålom, storlom, sædgås, div. rovfugl og blåstrupe. Myrene har store innslag av botanisk interessante rikmyrpartier. Forra området er som kjent meget omdiskutert i kraftutbyggingssammenheng. Pr. 1985 ser det heldigvis ut til at dette unike området skal slippe å lide samme skjebne som Nedalsmyrene. Ankomstmulighetene er mange, en vanlig brukt vei er å dra inn langs Levangerelva eller å dra opp fra Stjørdalen. Campering kan gjøres på setervoller inne i området, men vær obs. på dobbelbakkasin leiker! (Moksnes 1977).

36. Stråsjøen, Prestøyen, Fikkjen, Låen, Garbergøyene og Hårstadengene i Selbu kommune. Stråsjøen er en meget grunn sjø med tett kratt/siv-

vegetasjon. Området er utvilsomt en av de rikeste enkeltlokaliteter i høyere liggende strøk av Trøndelag. Vadefuglfaunaen er spesielt rik med bl.a. svømmesnipe, brusfugl, grønnstilk og mere sjelden fjellmyrløper. Foruten disse forekommer typiske arter som trane, div. rovfugl og blåstrupe, dessuten finnes en liten hettemåkekoloni. Prestøyen noen km. lengre opp i vassdraget består av stort sett av myrområder og er ikke så rik på fugl som Stråsjøen. Hele Garbergelvvassdraget vil muligens bli utbygd til vannkraft. Adkomsten er lett p.g.a. vei opp langs Garbergelva fra Selbusjøen helt fram til Stråsjøen, hvor det finnes en park-

eringsplass. Garbergøyene ved utløpet av Garbergelva kan lett sees over fra hovedveien. Særlig om våren kan en treffe på ansamlinger av vadcre og ender her.

Elvedalen langs Nea med Hårstadengene er særlig interessant om våren ved isløsningsen, som for Garbergøyene gjelder det at ansamlinger av vadere og ender er særlig iøynefallende. Dessuten er det faste ansamlinger av trane på engene, opptil 60 ind. har blitt observert. Også på høsttrekket

Deler av Forramyrene. Foto: T. Nygård

har det vist seg å være mye fugl i området, bl.a. er kortnebbgjess sett en rekke ganger. Årsøya fuglestasjon er også verdt et besøk på denne tid. Endelig skal det nevnes at det i Selbu ved Neaosen våren 1984 ble observert et hittil ukjent rovfugltrekk, hvor bl.a. Sør-Trøndelags første Glente ble observert!, foruten endel fjellvåk og spurvehauk. Våtmarkene ved Låen og Fikkjen har arter som er meget sjeldne i denne del av Trøndelag. Låen er i så måte mest kjent for hekkende horndykker skjeand, sothøne og sivsanger. Låen har tett takrørskog og byr på en rekke arter bl.a. i trekktidene. Fikkjen er noe mere fattig m.h.på vegetasjonen, men en rekke interessante arter har blitt observert. Alle de nevnte områdene er forholdsvis lett tilgjengelige da de lar seg beskue fra vei, dette gjelder også tranesamlingene ved Hårstadengene. (Sandvik 1977 & Suul 1979).

37. Nedalsmyra, Geitbekken-Kjølen i Tydal kommune. Området ligger mellom Nesjøen og Stugusjøen, og består av restene etter Nedalsmyra foruten fjellheimen kalt Kjølen. Fjellets vanlige vade- og andefugl arter finnes tallrikt her, derav bl.a. svømmesnipe, brusfugl, grønnstilk, svartand, stjertand og dessuten div. rovfugl. Området ligger i enden av fylkesvei 705 og er sammen med Sylene et flott fjellområde for turgåing (Suul 1977).

Utløpet av Nea med Selbusjøen og Årsøya til venstre. Foto: J. Sandvik

38. Litlbumyr i Meldal kommune. Her finnes et mindre område med meandrerende elv i et myrlandskap omgitt av flere vann. Området er kjent som en viktig rastelokalitet under trekket vår og høst, og som hekke-lokalitet. Ialt 11 andefugl- og 15 vadefuglarter er hittil påvist. Området er lett oversiktlig ifra veien som går like ved. Adkomsten skjer vestfra via Løkken eller fra Hølonda (Kartblad 1521-3) (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 1979).

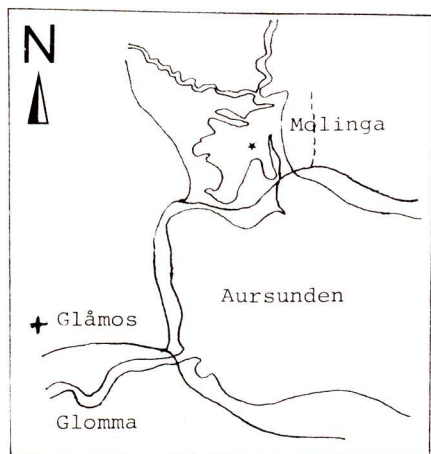
39. Svorkmyr i Orkdal kommune. Området ligger ut mot Gagnåsvatnet og består av stilleflytende partier med småvatn og myrpartier. Fuglelivet er som for Litlbumyr. Området er lett oversiktlig fra veien som går på begge sider av lokaliteten. Riksvei 71 fra Fannrem fører mot området (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 1979).

40. Laugen i Skaun kommune. Dette er et større vatn med eutrofe partier og med en myr i sydenden. Vatnet fungerer som oppsamlingsplass om våren for trekkende vadere og andefugl, spesielt toppand kan opptre tallrikt. På myrområdet i sydenden hekker en rekke våtmarksarter såsom småspove og enkeltbekkasin, trane sees også jevnlig. Laugen nåes bl.a. fra Børse på vei 709.

41. Slettestjønn i Rennebu kommune. Lokaliteten ligger i Gisnadalen ved Ulsberg. Området er en åpen myr med flere mindre vatn. Slettestjønn ble tidlig fredet p.g.a. det rike fuglelivet i 1980. Området

fungerer både som rastelokalitet ved vår- og høsttrekket, og som viktig hekkelokalitet for en rekke karakteristiske arter for fjellregionen. Adkomsten kan skje fra flere småveier fra E6 ved Ulsberg inn mot Stølsvang turistgård, her finnes også campingmuligheter. Området er lett oversiktlig ifra veien. Se forøvrig folder utarbeidet av fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

42. Molinga og Glomma ved Glåmos i Røros kommune. Molinga er et større område med meanderende elver og mindre vatn. Området spiller en

viktig rolle i trekketidene og som hekkeplass. Hittil er 12 andefugl- og 16 vadefuglarter påvist. Området skiller seg på mange vis ut ornitologisk fra mange andre våtmarkslokaliteter i indre deler av Sør-Trøndelag. Glomma ved Glåmos er særlig kjent for overvintrende sangsvane, dessuten fungerer området som rasteplass under trekketidene.

Begge lokalitetene ligger i vestenden av Aursunden og er forholdsvis lett oversiktlig ifra vei. Ikke langt unna ligger Sakrisvollen med den sjeldne forekomsten av sibirstjerne (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag 1979).

Litteratur:

- Bevanger, K & G. Vie 1981. Fuglefaunaen i Sørlivassdraget, Lierne og Snåsa kommuner, Nord-Trøndelag. Det Kgl. norske Vidensk. Selsk. Museet. Zool. Ser. 6. 65s.
- Bevanger, K. 1982. Ornitologiske observasjoner fra Høylandsvassdraget, Nord-Trøndelag. Det Kgl. norske Vidensk. Selsk. Museet. Zool. Ser. 1. 57s.
- Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. 1979. Utkast til verneplan for våtmarksområder i Sør-Trøndelag fylke. Trondheim. 120s.
- Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. 1981. Utkast til verneplan for våtmarksområder i Nord-Trøndelag fylke. Steinkjer. 130s.
- Moksnes, A. 1977. Fuglefaunaen i Forradalsområdet i Nord-Trøndelag. Sluttrapport fra undersøkelsene 1970-72. Det kgl. norske Vidensk. Selsk. Museet. Zool. Ser. 3. 56s.
- Nygård, T; P-G. Thingstad; S. Karlsen; K. Krogstad & T. Kvam. 1976. Ornitologiske undersøkelser i fjellområdet fra Vera til Sørli, Nord-Trøndelag. Det Kgl. norske Vidensk. Selsk. Museet. Zool. Ser. 3. 91s.
- Nygård, T. 1979. Fuglelivet på Steinkjermyra i Snåsa og i områdene omkring. Trøndersk Natur Supplement 2. 39s.
- Sandvik, J. 1977. Oversikt over fuglelivet i Selbu kommune, Sør-Trøndelag ajourført til juni 1977. Trondheim. 73s.
- Saul, J. 1977. Fuglefaunaen og en del våtmarker av ornitologisk betydning i fjellregionen i Sør-Trøndelag. Det Kgl. norske Vidensk. Selsk. Museet. Zool. Ser. 5. 81s.

VÅRTREKK - 84

Georg Bangjord

I denne artikkelen skal jeg prøve å gi et bilde over ankomsttidene hos de fleste arter som trekker til og gjennom trøndelagsfylkene. I år som i fjor, har dette latt seg gjøre, da responsen på oppropet ble meget god.

Følgende personer har sendt inn sine vårobservasjoner og skal ha stor

takk: Kjell A. Aune, Stjørdal	(KAA)	Ingebrigt Kirkvold, Tydal	(IKI)
Bård Ø. Bredesen, Stjørdal	(BØB)	Franz Kutschera, Vikna	(FKU)
Per I. Værnesbranden, Stjørdal	(PIV)	Øystein Samdal, Trondheim	(ØSA)
Ingar J. Øien, Stjørdal	(IJØ)	Rolf S. Svendsen, Tolga Røros	(RSS)
Tom R. Østerås, Stjørdal	(TRØ)	Roger Wingen, Sundlandet	(RWI)
Einar Hugnes, Trondheim	(EHU)	Øystein R. Størkersen, Trondheim	(ØRS)

Fylkene er delt opp i seks geografiske soner. Det er gjort for i noen tilfeller å kunne se hvor i fylket arten ankommer tidligst. Sammenligner man ankomsttidene fra de forskjellige sonene, vil man kunne få et godt bilde over ankomsten for hver art til landsdelen. Den største feilkilden ligger nok i hvor tilfeldig arten blir observert etter ankomsten. Ekstremt tidlige observasjoner som kan være overvintrende individer, er forsøkt lukket bort og behandlet tilslutt.

Det viser seg at de første individer av gressender ankommer de ytre kyststrøk ofte en ukes tid før de kommer til indre strøk. Dette gjelder en rekke andre arter også som f.eks. vipe, tjeld, storspove, enkeltbekkasin og sanglerke. Etter hvert som vårobservasjonene fra forskjellige deler av fylket kom inn, kom det fram at både krikkand og vipe ankom Røros-distriktet omtrent samtidig som de første ankomstene på kysten. Det tyder på at i allefall disse to artene kommer på to fronter, én langs kysten og én over fjellet. Vipa ankommer Røros Lufthavn meget tidlig. Følgende ankomsttider kan nevnes 8.3.77, 26.3.81, 24.3.82 og 19.3.84 (Per K. Strand og Rolf S. Svendsen pers. medd.). Også tidlige observasjoner fra Selbu/Tydal tyder på at en rekke arter kommer sør- eller sørøstfra over fjellet. Det gjelder stort sett vadere, rovfugl, noen gressender og noen spurvefugler. Ellers kan nevnes at sildemåker ofte sees tidlig. Noe som tyder på trekk over innlandet (eks. 1.4.70 Hovin).

Omkring 100 arter er tatt med i tabell 1. Mange av disse kan overvintre.

Følgende vintergjester fra vinteren 83/84 foreligger:

- Dvergfalk 1 ind. Hundhammaren 21.1. (ØRS)
- Tårnfalk 1 o^h Øysand 8.3. (J.O. Gjershaug), 1 ind. Børsa 23.2.
- Ringdue 1 ind. Malvik 7.1. (S.F. Barstow),
- Ringdue 1 ind. Vikhammer 13.2. (S.A. Sæter)
- Tundralo 1 ind. Linesøy 7. og 8.4. (A. Lindgård)
- Jernspurv 1 ind. Leangenbukta 21. og 28.1.
- Jordugle 1 ind. Agdenes jan./feb. (Ålbu)
- Musvåk 1 ind. Alfnesfjord 25.12.83
- Linerle 1 ind. Verdalen 31.12.84
- Brunnakke 1 ind. Eidsbotn 25.12.83

Ellers var det en rekke troste- og finkefugler som forsøkte overvintring da førjulsvinteren 1983 var meget mild. Flokker på flere hundre gråtrost kunne sees til først på januar. Videre utover vinteren var gråtrosten svært vanlig og opptrådte i store flokker. Av andre trostearter var det rødvingetrost og svarttrost som enkeltvis og parvis kunne sees hele vinteren.

Minst 30-50 individer av bjørkefink overvintret i østre del av Trondheim. 1-2 individer av bokfink ble ved flere anledninger gjennom vinteren observert i Leangenbukta. Grønnsisiken opptrådte i store flokker hele vinteren langs Nidelva, Gaula og Orkla. Flokker på opptil 200 individer ble observert ved Søberg til langt ut i januar. 20-35 individer av bergirisk overvintret i østre del av Trondheim. Enkeltindivider av rødstrupe ble observert gjennom hele vinteren på flere steder omkring Trondheim. 10-15 individer av stær overvintret i Ranheim-området. Av krikand overvintret 1-3 hanner og 6-8 hunner i Nidelva ved Nidarø. Ellers hadde 1 hunn tilhold i Ranheimsfjorden. I perioden november- januar hadde 1 individ av kvartbekasin tilhold i Leangenbukta.

Av tidlige store ansamlinger og tidlige observasjoner som ikke kommer med under noen av sonene kan nevnes:

- Storspove 64 ind. Rissa 13.4. (N. Kammen)
- Heilo min.20 ind. Trollheimen 27.4. (N. Kammen)
- Sædgås 4 ind. Alfnesfjæra 14.4.
- Skjeand 1 pull. Alfnesfjæra 14.4.
- Krikand 108 ind. Stjørdal - Klingsundet 14.4.
- Brunnakke 37 ind. Stjørdal - Klingsundet 14.4.
- Stjertand 1 hann og 1 hunn Stjørdal - Klingsundet 14.4.
- Lappspove 30 ind. Alfnesfjæra 14.4.
- Fjellvåk 1 ind. Sørli 17.4.
- Dvergfalk 1 hann Mære 18.4.

Tabell 1. Ankomstdato for trekkfugler i ulike deler av Trøndelag i 1984. Soneinndeling med respektive observatører var som følger: Sone 1 - kyststrøk Sør-Trøndelag (JRS, NKA, forf.), Sone 2 - Nærøy (FKU), Sone 3 - Trondheim med omegn (NSA, HJU, JRS, forf.), Sone 4 - Stjørdal/Åsen/Frosta (PIV, KAA, TRØ, BØB, LJO, forf.), Sone 5 - Selbu/Tydal (HRI, USA, forf.), Sone 6 - sørløstlige deler av Sør-Trøndelag (Røros - Øvre Gauldal). Parentes rundt datoen = arten har meget sannsynlig ankommet noe tidligere. Strek under datoen = uvanlig tidlig ankomst (overvintring?). I siste spalte under tidligste observasjon fra foregående år, har noen arter parentes omkring datoen. Dette er arter som kan overvintre og er da vanskelig å vurdere om de meget tidlige ankomster er overvintrende individer eller ikke.

Art - Sone	1	2	3	4	5	6	snitt ankomstdato fra tidligere år / antall år	tidligste observasjon foregående år
Storlom	10.5		12.5		29.4	6.5	3.5./ 10	26.4.81/ 5
Horndykker					20.4		23.4./ 2	26.4.81/ 5
Grågås	7.4	5.4	1.5	28.4			2.4./ 8	12.3.77/ 1
Gravand		13.3	18.3	15.3	30.4		31.3./ 10	10.3.79/ 3
Brunnake		14.4	13.4	14.4	15.4	20.4	8.4./ 10	22.3.81/ 1
Snadderand				19.5			9.5./ 5	14.4.80
Krikkand	7.4	7.4	15.4	12.4	(1.5)	7.4	13.4./ 10	(27.3.75/ 1)
Stjertand		7.4			29.4		28.4./ 7	4.4.77/ 1
Knekkand							12.5./ 4	5.5.83/ 6
Skjeand	17.5	3.5	18.5	23.4			4.5./ 10	20.4.75/ 5
Taffeland				15.4			25.4./ 4	19.4.80/ 3
Topband		18.4	30.3	14.4	(1.5)	22.4	12.4./ 2	10.4.83/ 1
Bergand				18.4			11.4./ 2	(5.4.81/ 4)
Havelle					25.4		1.5./ 3	30.4.83/ 5
Fjellvåk	(7.5)	29.4	12.4	19.4	13.4	19.4	27.4./ 9	15.4.83/ 3
Misvåk			13.5				13.5./ 1	-
Fiskeørn						8.5	9.5./ 2	10.5.76/ 1
Tårnfalk			27.3	22.4	16.4	(13.5)	26.4./ 7	10.4.79/ 1
Dvergfalk	18.4		1.5	16.4	27.4	21.4	4.5./ 10	10.4.83/ 1
Sothøne		1.5	9.4	6.4	29.4	8.5	14.4./ 9*	3.4.74/ 3
Trane	19.4		12.3	19.4	16.4	19.4	25.4./ 23	31.3.47/ 3-6
Tjeld	(4.3)	9.3	12.3	18.3	(15.4)	(23.4)	5.3./ 20	21.2.75/ 1
Dverglo			12.5				12.5./ 4	7.5.81/ 1
Sandlo		7.4	24.3	5.4			13.4./ 9	14.3.81/ 1
Heilo	21.4	7.4	22.4	26.4	27.4	(6.5)	5.5./ 24	11.4.76/ 1
Vipe	4.3	17.3	14.3	18.3	5.4	19.3	17.3./ 26	20.2.79/ 1
Polarsnipe	(19.5)						27.4./ 3	1.4.83/ 1
Temmincksnipe	18.5	26.5	27.5	16.5			19.5./ 5	13.5.81/ 1
Dvergsnipe		6.6	10.6				-	-
Myrsnipe			12.5	1.5			8.5./ 4	3.5.80/ 4
Brushane		16.5	30.4	1.5		12.5	11.5./ 9	6.5.72/ 5
Enkeltbekkasin	(18.4)	8.4	7.4	13.4	16.4	23.4	10.4./ 9	(4.4.74/ 5)
Kvartbekkasin		14.4					10.4./ 2	9.4.83/ 1
Rugde	7.4	15.4	20.4	16.4	(3.5)		9.4./ 5	25.3.75/ 5
Svarthalespove	(17.5)	30.4					30.4./ 1	30.4.83/ 5
Lappspove		25.4	16.4				4.4./ 4	23.3.75/ 1
Sivspove		11.5	11.5	10.5	6.5	8.5	9.5./ 9	24.4.75/ 5
Storspove		5.4	7.4	1.4	(14.4)	16.4	5.4./ 26	24.3.81/ 3
Sotsnipe			30.4		6.5		11.5./ 3	10.5.81/ 5
Rødstilk	20.4	27.4	30.4	22.4	29.4	6.5	6.5./ 11	26.4.81/ 5
Gluttsnipe		29.4	1.5	22.4	1.5	1.5	6.5./ 8	29.4.78/ 3
Skogsnipe		7.5	(18.5)	16.4	22.4		25.4./ 7	10.4.76/ 5
Grønntilk		16.5	12.5	12.5	13.5		7.5./ 2	6.5.74/ 5
Strandsnipe	28.4	14.5	30.4	5.5	8.5	8.5	9.5./ 20	20.4.75/ 5
Svømmesnipe			27.5		(2.6)		-	-
Tyvjo		12.5					18.5./ 6	7.5.76/ 3
Fjelljo	19.5				(10.6)		-	-
Hettendøke		30.3		18.3		23.4	-	-
Fiskendøke		30.3			(15.4)	16.4	-	-
Sildendøke	20.4		21.4	(14.5)			13.4./ 17	1.4.70/ 3-6
Mkrellterne			12.5	14.5			14.5./ 7	5.5.83/ 1-4
Kvinkbterne			14.5	16.5			16.5./ 7	11.5.76/ 3
Terne sp.		18.5	14.5				-	-
Ringdø	(20.4)	23.3	24.3	7.4	13.4	20.4	5.4./ 23	17.3.64/ 3-6
Skogdø			2.4				-	-
Gjøk	17.5	17.5	24.5	14.5	23.5		19.5./ 24	8.5.75/ 3-6
Tårnseller			22.5		23.5		28.5./ 10	20.5.74/ 3
Sanglerke	31.3	14.4	1.4	2.4	24.4		1.4./ 22	7.3.77/ 3
Sundsvale			26.5	23.5			16.5./ 17	19.4.80/ 3
Låvesvale		11.5	1.5	26.4	(18.5)	15.5	13.5./ 26	28.4.83/ 3
Taksvale	20.5	6.6	7.5	11.5	(17.5)		15.5./ 22	14.4.79/ 3
Trepplerke	28.4	15.5	3.5	25.4	(10.5)		14.5./ 25	1.5.83/ 3
Heipplerke	19.4	20.4	23.4	25.4	30.4		29.4./ 8	10.4.76/ 1
Gulerle			13.5		24.5		20.5./ 4	16.5.83/ 4
Linerle	(18.4)	10.4	9.4	7.4	9.4	14.4	14.4./ 28	4.4.81/ 3
Varsler			1.4				19.4./ 1	19.4.76/ 3
Jernspurv	20.4	20.4	19.4	20.4	26.4	24.4	19.4./ 24	10.4.74-81/ 3
Rødstrupe	20.4	15.4	16.3	3.4	15.4	20.4	17.4./ 24	11.3.77/ 1

Tabell 1 forts.

Art / Sone	1	2	3	4	5	6	snitt ankomstdato fra tidligere år / antall år	tidligste observasjon foregående år
Blåstrupe	17.5		16.5	26.5	27.5		8.5 / 12	3.5.73/ 3-6
Rødstjert		16.5			1.5	20.5	10.5 / 8	1.5.75/ 3
Nattergal			18.5				-	-
Biskskvett	12.5	15.5	11.5	13.5	(24.5)		13.5 / 9	1.5.83/ 3
Steinskvett		1.5	7.5	12.5			5.5 / 17	11.4.81/ 1
Ringtrost	7.4	30.3/27.4		1.5	30.4		2.5 / 6	16.4.83/ 2
Svarttrost	7.4		10.4	6.4		13.4	2.4 / 27	6.3.74/ 3-6
Gråtrost			31.3	21.4	17.4		15.4 / 29	(24.4.69/ 3-6)
Måltrost		20.4	20.4	28.4	29.4	1.5	18.4 / 8	31.3.83/ 1
Rødvingetrost	20.4	20.4	18.4	10.4	26.4	22.4	17.4 / 24	30.3.78/ 3
Sivsang		26.5					18.5 / 1	18.5.83/ 1
Gulsanger		22.5	20.5	23.5	26.5	20.5	21.5 / 7	17.5.75 og 83/ 1
Møller			21.5				19.5 / 3	15.5.76/ 1
Tornsanger	19.5	25.5	17.5	(31.5)			20.5 / 8	12.5.76/ 3
Hagesanger		30.5		26.5	26.5		29.5 / 6	24.5.78/ 3
Munk			14.5	14.5	19.5	14.5	19.5 / 9	9.5.77/ 3
Bøksanger				19.5			29.5 / 3	-
Gransanger	13.4	21.4	19.4	19.4	(24.4)	20.4	19.4 / 24	10.4.59/ 3-6
Løvsanger	29.4	11.5	3.5 (23.4?)	9.5	(16.5)	14.5	11.5 / 24	29.4.83/ 3
Gråfluesnapper		23.5				20.5	20.5 / 6	19.5.81/ 3
Svartkviifluesn.	28.4	12.5	28.4	29.4	(15.5)		7.5 / 28	27.4.83/ 3
Stær	4.2	5.3	(12.3)	13.3	5.4	20.4	13.3 / 29	6.2.77/ 3
Bokfink		5.4	(9.4)	8.4	5.4	10.4	6.4 / 27	24.3.78/ 3-6
Bjørkefink		27.4	20.4	30.4	1.5		29.4 / 24	15.4.72/ 3-6
Bergirisk	18.4	14.4		22.4			19.4 / 5	11.4.76/ 1
Grønnsisik			15.4				17.4 / 1	-
Lappspurv		1.5		3.5			7.5 / 4	4.5.70/ 5
Snøspurv		14.4		22.3	4.4		29.3 / 7	22.2. / 1
Sivspurv	19.4	22.4	25.4	5.4	1.5		25.4 / 11	3.4.77/ 1

Lappsparven kommer til Trøndelag først på mai, men er fåtallig på vårtrekk.
Foto: P.G.Thingstad.

Når det gjelder ankomsten for fiske- og hettemåke kan det være vanskelig å fastslå når de første ankommer, da begge artene overvintrer i større antall. I de siste dagene av mars så det ut som de første ankom. Men ikke før i midten av april ankom hovedtyngden.

Kortnebbgåsa trekker årlig i stort antall i et bredt belte over Trøndelag. Som oftest er dette innafor et belte mellom Orkanger i vest og Steinkjer i øst. I 1984 forløp trekket i et noe uvanlig tidsrom. Fra de første fuglene ble sett omkring 6.-8. mai til de siste som ble sett ca. 20 dager senere. Ellers kan en enkelt observasjon av kortnebbgås nevnes da et individ ble sett så tidlig som 29.april på Tautra (NOF-ekskursjon).

Kvartbekkasin er en art som er dårlig kjent på vårtrekket i Trøndelag.

Følgende vårobservasjoner av kvartbekkasin er kommet inn til nå:

11.4.76 Vikna (FKU),	20.4.85 Malvik (S.A. Sæter)
9.4.83 (N. Kammen) ,	23.3.85 Storfosna (NOF-ekskursjon)
14.4.84 Vikna (FKU)	

Ut fra disse observasjonene ser vi at gjennomsnittsdato for ankomst til Trøndelag er 10.april.

Til slutt vil jeg oppfordre alle til å notere alle førstegangsobservasjoner av trekkende arter og sende dem inn til undertegnede. Så skal vi prøve å få en årlig vårtrekk-oppsummering i TN.

FLY/FUGL - PROBLEMATIKKEN

Bård Ø. Bredesen

Rundt omkring i verden har det forekommet mange flyhavarier p.g.a. kollisjon med fugl (Blokpoel 1976). Den første flystyrten i Norge grunnet kollisjon med fugl, skjedde i nærheten av Lista i 1972. Da kolliderte et jagerfly av typen F5 med en sildemåke, flyet styrtet og flygeren omkom (Langhelle 1974). 2.juni 1981 kolliderte et norsk jagerfly, en F-16A, med en trane i 750 meters høyde over et fjellområde i Buskerud. Canopyen (dekslet over fører-kabinen) ble knust, piloten skjøt seg ut og reddet seg i fallskjerm (Bentz 1982). Når man vet at hastigheten i kollisjonsøyeblikket var 835 km/t, og tenker seg at fuglen veide 5 kilo og traff rett forfra, ville kollisjonskraften i følge Macavley (1965) være ca.70 tonn/dm². Hva kan holde imot et slikt enormt trykk?

Det registreres i Norge årlig nærmere 150 kollisjoner mellom fly og fugl. Mange av disse fører til skader på flyene. Flest skader pådrar jagerflyene seg, p.g.a. at de ofte flyr lavt og i stor hastighet. Jagerflyene er dessuten ikke bygget for å tåle høyt trykk. De delene av et fly som ofte treffes av fugl, og som kan medføre store materielle skader, er motorene og cockpiten. Selv om en fugl ikke skader flyet, kan den virke forstyrrende på flyveren noe som kan sette sikkerheten i fare. Store tunge fugler greier sjelden å skifte flyveretning ved kollisjonskurs med fly. Den eneste mulighet de kan ha for å komme seg unna situasjonen, er å slippe seg ned mot bakken. Dette må flyvere være oppmerksomme på, slik at de styrer unna slike fugler. Små flokker av middels store fugler og flokker på mange hundre småfugler kan være til like stor risiko for fly som større fugler. Fuglene har forskjellig reaksjon overfor fly, avhengig av art, alder, situasjon m.m. . Slike forhold kan være nyttig å vite i "kampen mot fugleplagen".

De fleste fuglekollisjoner i Norge skjer i lav høyde ved våre flyplasser. Tiltak for å minske mengden fugl nær en flyplass vil derfor kunne minske faren for kollisjon betydelig. Som vernepliktig ornitolog på Værnes flystasjon i 1984, drev jeg med undersøkelser i forbindelse med dette. Resultatene av mine undersøkelser vil bli presentert i et senere nummer av Trøndersk Natur.

Litteratur:

- Bentz, P-G 1982. Trane forårsaket flystyrt i Buskerud. Fauna 35:25-28
- Blokpoel, H. 1976. Bird hazards to aircraft. Clarke, Irwin & co , Toronto.
- Langhelle, G. 1974. Om fly/fugl-problemet på Lista flystasjon. Flytrygging 1:1-31.
- Macavley, G.A. 1965. Some thoughts on the forces associated with a bird strike. Assoc. Comm. Bird Hazards Aircraft, Field Note 24:1-3.

DEBATT

Med dette vil vi starte en ny spalte her i TN, en DEBATT-spalte, der flere små innlegg behandler samme tema. I prinsippet vil dette være aktuelle emner, men så langt det er mulig vil vi annonsere neste tema slik at alle kan få anledning til å belyse sine meninger. Vi er også takknemlige for tips om nye tema.

Denne gang tar vi opp oreskog til nærmere diskusjon. Spesielt er dette på bakgrunn av den diskusjonen som foregikk i dagspressen tidligere i vår. Vi har fått Arne Forseth i Sør-Trøndelag Skogeierlag til å belyse Skogeierlagets og grunneiernes interesser, og forholdene ved den aktuelle saken i Gaulosen. Bjørn Sæther tar opp problemer i forbindelse med planleggingsarbeid, spesielt knyttet til veibygging. Arne Moksnes og Terje Klokk belyser til slutt ulike verneverdier som er knyttet til disse biotopene.

ORESKOGEN LANGS GAULA

Arne Forseth

I forbindelse med den omfattende skogtakseringen i Melhus i 78/79 som ble utført av planavdelingen i Sør-Trøndelag Skogeierlag, ble lauvskogen registrert. Taksten viser at i området Udduvoll Bru i Gaulosen - Haga Bru ved Støren er det 18.000 da med lauvskog.

Siden 1976, da skogeierlaget begynte med produksjon av flis til smelteverksindustrien, er det avvirket i Melhusområdet omkring 800 da med lauvskog hvor arealene er dyrket opp. I løpet av 10-årsperioden utgjør dette i underkant av 5 %. Disse arealene er landets fineste dyrkajord, steinfri og selvdrenerende. Alle de fine, veldrevne gårdene langs elva gir et godt bilde på dette.

Det er snakk om små arealer som er egnet for oppdyrking, og ikke alle grunneierne er interessert i dette. Det er mange forhold som spiller inn, som teigstørrelsen, arrondering (gi jordeiendommen hensiktsmessige grenser), beliggenhet, behov for brensel m.m. Storparten av oreskogen blir minimalt utnyttet i form av vedhogst og flising. I 1984 ble i hele Sør-Trøndelag avvirket 7.500 m³ lauvskog som gikk som flis til smelteverksindustrien mens den totale årlige tilveksten er på 110.000 m³. Omløpstida på ora dreier seg om 25 - 30 år og det er ingen problemer med foryngelsen da ora spruter opp etter avvirkning. Når ora når en alder på ca 40 år råtner den ned.

Grunneiere som har planer om oppdyrking kontakter Skogeierlaget som har to mobile flishoggere som hogger flis av hele treet - kvist og greiner går med. Det er rimelig å dyrke opp arealet. Stubben fjernes maskinelt og det er bare å pløye og så. Jorda er steinfri og ingen drenering trengs.

Foruten at det er rasjonell og billig oppdyrking gir også flisleveransen en brukbar netto til grunneier. Ca. 30 - 40 kr pr m³ hvor grunneieren foretar skogfellinga, noe som han oftest gjør selv. Skogeierlaget besørger maskinarbeide og transport. Virkesmengden varierer mellom 30 - 50 m³ pr da.

Den nedre del av Gaula har i mange år flommet utemmet ned mot Gaulosen og tatt med seg flere tusen dekar dyrket mark og oreskogen har overtatt. Siden 50-årene er elva etterhvert blitt tenmet med elveforbygninger, og uttak av store grusmasser har ført til betydelig reduksjon av flomfarene slik at oppdyrking er blitt aktuelt. I forbindelse med omleggingen av E6 ved Hovin fikk mange gårdbrukere redusert sin dyrkamark med betydelige arealer og svekket næringsgrunnlag for eiendommene. Et samarbeid mellom grunneiere og veivesen førte til at de tapte arealene ble gjenvunnet ved at oreskogen ble avvirket og området oppdyrket.

Angående flisdriftene i nedre del av Gaula som er omtalt i pressen er de faktiske forhold følgende:
Avvirkingen på et 12 da stort område startet den 7. mai og ble avsluttet 13. mai. Avvirkingstidspunktet for dette feltet var ut i fra den sene våren gunstig for

Glimt fra hogsten ved Gaulosen i mai 1985. Foto: A. Hamstad.

Så er oreskogen forvandlet til flis, og klar til bruk i smelteverksindustrien.

Foto: A. Hamstad.

fuglelivet i forhold til om avirkningen hadde skjedd senere. Vår utmarkskonsulent foretok befaring 10. mai og 13. mai. Under befaringene ble det lagt særlig vekt på å registrere hekkende fugl innen området. Konklusjonen på dette var at de fleste fuglene var i etableringsfasen. Det vil si at fuglene drev å bygde reir. Kun ett gråtrostreir ble registrert med 1 egg. Innen orebestanden ble 5 fuglearter registrert: Gråtrost, bokfink, gransanger, kjøttmeis og rødvingetrost. Registreringene ble foretatt på et tidspunkt hvor det i det hele tatt ikke var noen markvegetasjon og lauvet hadde heller ikke sprunget ut slik at det var ingen problemer med registrering. Området bar preg av ikke å være noen trostekoloni, etter som artene ble sett spredt i hele området i et lite antall. Den sene våren i år har også medført at fuglene har utsatt hekkingen litt i tid. I tillegg til befaringene har skogsarbeidene i området heller ikke registrert at de har felt trær med egg i redene eller under på bakken. Dette skulle tilsi at høstingen av området har foregått på en skånsom måte overfor fuglelivet i området. Feltet er idag oppdyrket og ligger klar for tilsåing.

Vi vil presisere at den som er grunneier og eier en eiendom plikter å utnytte denne som en driftsenhet. Det vil si at grunneieren må utnytte det reservegrunnlaget vedkommende bonde har for å skape inntekter til gården. I dette tilfellet ble oreskogen avirket for nydyrking og i tillegg ble den omsatt til akseptabel pris til Meraker Smelteverk som bruker flisa i forbindelse med smelteprosessen av silisium.

Grunneieren er i sin fulle rett til å utnytte denne mulighet. Området er ikke inntegnet i fylkesmannens vernekatalog og er heller ikke inntegnet som verdifull viltbiotop hos viltneimda. ■

VASSDRAGSNATUR OG VEIBYGGING

Bjørn Sæther

Veinettet vårt smyer seg i lette naturlige svinger fra gård til gård, fra grend til grend, fra by til by. I innlandet har veien vært livsnerven som har knyttet bosetting og næringsvirksomhet sammen, både by- og bygdesamfunn har vokst fram ved knutepunkter i veinettet.

Nettopp denne naturlige utvikling av bebyggelse langs de viktigste veiene har i dag blitt ett av de store problemene i samferdselspolitikken. I løpet av de 25 år som har gått siden bilsalget ble frigitt i Norge, har biltrafikkutviklingen vært eksplosjonsartet. Dagens trafikkmengde stiller helt andre krav til kapasitet, hastighet og trafikksikringstiltak enn hva de gamle hovedveitraséer kan innfri. Den rådende samferdselspolitikk forsterker denne utviklingen ved å føre stadig mer trafikk over fra jernbanen til et overbelastet veinett.

Når nye, tidsmessige veier skal bygges, er det mange faktorer som virker inn på trasévalget. Vårt kupert landskap har alltid vært et problem i veibyggingssammenheng. Det er billigst å bygge veier i flatt terreng, det vil si på langs av dalene, men det er også nede i flate dalbunner mye av den beste dyrkajorda finnes, og jordvern hensyn spiller en framtrødende rolle i arealplanleggingen. Videre krever trafikksikkerheten at veiene legges utenom bebyggelsen, men ikke så langt unna at den nye veien ikke greier å fange opp trafikken. For eksempel ville ikke en E6-trasé øst for Vassfjellet klare å overta særlig mye av trafikken i Nedre Gauldal, dvs. mellom Lundamo og Trondheim.

Hensyn til økonomi, jordvern og trafikksikkerhet peker i samme retning. Veien må legges ut mot elvebredden. Et høyst aktuelt eksempel på dette er E6 mellom Støren og Klett, der vi allerede kan se starten på denne utviklingen realisert ved Hovin. Den ferdigbygde parsellen er likevel skånsom mot vassdragsnaturen sammenlignet med det som vil komme.

Det delprosjektet som står først for tur er parsellen fra Støren til Hage bru, der de sørligste to kilometrene blir liggende ute på elveørene. Av flere mulige traséer er den landskapsmessig mest ugunstige valgt.

Videre nordover er en fire kilometer lang strekning forbi Ler planlagt ute på elvekanten. I den nordlige delen av denne parsellen vil veien skjære gjennom Fornesevja, en velutviklet kroksjø med et særpreget planteliv. Nå er imidlertid eksisterende E6 under utbedring slik at en ny veitrasé på denne strekningen ikke er aktuell før år 2000.

Parsellen Søberg - Jaktøyen, altså forbi Melhus sentrum, er aktuell for utbygging i perioden 1991-93. Her vil veien i tilfelle bli lagt langs elva over en strekning på 5-6 km, og en biologisk verdifull lokalitet som Hofstadkjela på Søberg vil trolig stryke med. På lenger sikt er det aktuelt å trekke krysset med Rv 65 vestover i retning Udduvoll og dermed får E6 enda et par km langs elvebredden.

For andre deler av strekningen Støren-Klett er det mer langsiktige planer for omlegging av E6. Situasjonen er altså at vi fram til år 2000 risikerer å miste 10-15 km elvekantnatur bare til det ene formålet veibyggning, og at betydelige deler av Gaulas østbredd for øvrig er truet på lengre sikt.

I tillegg kommer alle de andre inngrepene, slik som hogst, bakkeplanering, oppdyrking, masseuttak, forbygning og oppfylling til industriformål.

Vi står foran et langt og tungt arbeid med å ta best mulig vare på det vi har igjen av elvenatur i nedre Gauldal. Gaulas forventede posisjon som varig vernet vassdrag fra 1986 forplikter også. Vernestatusen innebærer at man i størst mulig grad skal unngå også andre inngrep enn kraftutbygging i vassdraget. Det må være en prioritert oppgave for naturvernet både i ideell og offentlig virksomhet å arbeide fram en disposisjonsplan for nedre deler av Gaula. I en slik plan må verneinteressene få den plass som Gaulas usedvanlige naturverdier tilsier.

ORESKOGENE LANGS VASSDRAGA - DYRELIV OG NATURVERN

Arne Moksnes

Gråorskogen langs våre vassdrag er helt spesielle områder for dyrelivet. Særlig gjelder dette som hekkebiotop for fugl. Et besøk i skikkelig utviklet oreskog ved f.eks. Gaula eller Stjørdalselva i hekketida mai og begynnelsen av juni, kan virkelig være en naturopplevelse. Fuglesangen kan da være så intens at en føler seg hensatt til sørligere breddegrader og et mer eksotisk miljø enn her i det kalde nord. Dette er imidlertid ingen tilfeldighet fordi undersøkelser har vist at tettheten av hekkende fugl i disse oreskogene ligger høyt over all annen skog på våre breddegrader, edelløvsskog inkludert. Etter all sannsynlighet er det bare i tropisk regnskog vi kan finne høyere tettheter enn opp mot 4500 territorier/km² som er påvist ved Gaula.

Artssammensetningen i dette fuglesamfunnet er også helt enestående. De mest tallrike artene er gråtrost, bokfink, rødvingetrost, bjørkefink, og løvsanger og gransanger, men ved siden av disse vanlige artene finner vi

Parti med oreskog ved Gaula. Foto: A. Hamstad.

en lang rekke mer "krevende" arter som f.eks. hagesanger, munk og gulsanger. I overgangen mot dyrka mark finner vi typiske kantarter som busk-skvett og gulspurv.

Helt spesielle miljøer oppstår der oreskogene omgir gamle elveløp, f.eks. såkalte kroksjøer med stillestående vatn og frodig vannvegetasjon. Disse er svært gunstige for vannfugler og har f.eks stor betydning som rasteplass for en rekke andefugler, bl.a. sangsvaner på trekk. Dessuten er de hekkebiotoper for mange arter. Den sjeldne skjeanda har f.eks. hekket på slike lokaliteter. I kombinasjon med det rike fuglelivet i de omkringliggende oreskogene, er dette helt spesielle naturtyper av den største betydning for fuglelivet.

Oreskogen kan også ha et vesentlig innslag av ulike arter av pil og vier. Skogen kan derfor også ha en viss betydning som vinterbeite for hjortedyr, særlig elg.

En viktig oppgave for norsk naturvern i dag er å sikre ulike naturtyper gjennom vern etter naturvernloven. For å ta et eksempel har vi fått fylkesvise verneplaner for edelløvskog ved at det er opprettet reservater.

I dette arbeidet har oreskogene fallt fullstendig utenfor, noe som er sterkt å beklage. Med det presset disse skogene er utsatt for idag, har naturvernmyndighetene ingen tid å miste dersom en vil sikre typeområder. Et representativt utvalg av reservater må være målet.

I tillegg til dette må økologiske hensyn inn i forvaltningen av disse skogene. Mye tyder på at det bør settes igjen et visst belte langs vassdraga og ikke dyrkes opp helt ned til elva. Det er mange grunner til dette og vi kan nevne følgende:

1. Opprettholde fuglebestanden. Bl.a. viktig fordi fuglene som insektbekjempere er nyttedyr i kulturlandskapet.
2. Kantskogene har betydning for fisken i elva ved at løvfallet bidrar til produksjon av næringsdyr til yngelen. Insekter fra skogen er også direkte næring for fisken. Videre er skyggevirksomheten som skogen gir, gunstig for fiskens miljø.
3. Et skogbelte langs vassdraga motvirker vannforurensning ved at skogen demper nitratavrenningen fra dyrka mark. Dette regnes som den vesentligste forurensningskilde fra åpen åker.
4. Kantskogen er et viktig landskapselement. Den skaper dessuten trivsel ved elva.
5. Kantskogene kan også i visse tilfelle ha en flomdempende virkning.

ORESKOGEN I TRØNDELAG

Terje Klokk

Knappt noen landsdel har så store og mektige oreskoger som Trøndelag. Oreskogen er den dominerende og ofte eneste skogstypen i det trønderske kulturlandskapet i låglandet. Her er oreskogen ikke bare en livsnerve og fristed for utallige fugler og insekter, men er også et viktig landskapselement. Oreskog i små klynger, smale border og mektige skoger gir kulturlandskapet liv og særpreg. Langs de nedre deler av Trøndelags store dalfører kranser oreskogen elvekantene, eller en finner den litt oppe i dalsida der terrenget er for bratt for dyrking. Gråorskogene er i stor grad knyttet til kulturlandskapet i lavlandet, der gråora kler mesteparten av arealet som ikke er oppdyrka. Gråora ser ut til å trives best på leirgrunn, noe som gjør at den har sin hovedutbredelse under nivået for høyeste marine grense etter siste istid (ca. 170-180 m over nåværende havnivå, for midtre Trøndelag). Over dette nivået, hvor grunnen består av grovere partikler, ser det ikke ut til at gråora klarer å ta opp konkurransen med gran. Dette medfører at den øvre marine grense er lett å iaktta på vegetasjonen, idet den markerer skillet mellom oreskogen og granskogen, særlig tydelig i bl.a. Gauldalen og Stjørdalen.

Oreskogen er av de mest høggproduktive skogsamfunn vi har i landet med en særdeles frodig undervegetasjon av næringskrevende planter. Under oras trekroner kan det ofte være et busksjikt av hegg eller et tett buskas av villrips. Særlig har de flate elvekantskogene langs Gaula og Stjørdalselva mye villrips. Det floristiske bildet i skogbunnen varierer svært med sesongen. Tidlig på våren, før ora har fått blader, og det er god lystilgang i skogbunnen, kan bunnen være helt dekket med kvitveis og andre vårplanter som gauksyre, gullstjerne, maigull, soleiehov (bekkeblom) og vårkål. De typiske vårplantene gjør unna blomstringen og dels fruktsettingen før de store breibladete urtene, som senere skal komme til å dominere, vokser til i juni. I løpet av juni blir skogbunnen forandret fra et miljø med god lystilgang til et skyggefullt miljø der lystilgangen er en minimumsfaktor. Oras tette bladverk er et svært effektivt hinder for sollyset. Nå kommer store

breibladede og skyggetålende planter til sin rett.

Mjødurt, firblad, strutseving, tyrihjelm, enghumbleblom og mange flere danner etter hvert et helt tett og høgvokst feltsjikt som kan vekke minner om naturtyper på langt sørligere breddegrader.

En kjent sak er innslaget av spesielt nitrogenkrevende planter i oreskogen. Eksempel på slike arter er bringebær, mjødurt, slyngsøtvier (en nær slektning av poteten), stornesle (brennesle), strutseving og rød jonsokblom. At jorda i oreskogen er særdeles rik på nitrogen, skyldes bakterieknoller på oras røtter. Ved å grave opp ei rot vil en finne tett i tett med ertestore knoller som henger fast på røttene.

Da oreskogen stort sett ligger i kulturlandskapet, er knapt en eneste større oreskog i Trøndelag upåvirket av husdyrbeitet. Oreskogen er i dag kanskje en av de viktigste naturbeiter for storfe. Varigheten og intensiteten av beitinga gjenspeiles i vegetasjonens sammensetning. Beitinga fører til at enkelte arter forsvinner helt, mens nye kommer til. Gråora selv blir begunstiget ved beiting. Det en lettest kan se beiteeffekten på, er at oreskogens naturlige frodighet er forsvunnet. De store breibladede plantene blir enten beita eller de tåler ikke tråkket. Istedet kommer det inn langt flere grasarter og andre planter en kjenner igjen fra kulturenga. I hardt beita skoger ser det ut til at sølvbunken til slutt nesten helt vil råde grunnen. Ulik beitepåvirkning gir et stort mangfold av typer undervegetasjon i oreskogen fra grasenger til nesten ugjennomtrengelig villniss av store frodige busker og urter.

Obs! på Lade
sport
for bil og fritid til lavpris

SMÅSTYKKER

SITRONERLE OBSERVERT FOR FØRSTE GANG I TRØNDELAG

Mandag den 22. april 1985, under en skoletime ved Meråker Videregående skole, ble jeg oppmerksom på en flokk med ca. 30 linerler. Da dette var min første observasjon av linerle i år, ville jeg ta en nærmere titt på flokken.

I flokken oppdaget jeg ei gul erle, og jeg så snart at det hverken var gulerle eller vintererle. Hodet var gult uten øyestripe, ryggen var grå, vingene hadde kraftige hvit bånd, og nakken hadde et svart nakkebånd. Etter å ha slått opp i fuglebøker var det ingen tvil om at dette var en sitronerle hann.

Etter endt skoledag ble Kjell Arnfinn Aune, Ronny Solbakken og Tom Roger Østerås kontaktet. Turen gikk atter en gang til Meråker, og strekningen Stjørdal - Meråker ble tilbakelagt på rekordtid. Da vi ankom stedet, var flokken fremdeles på samme sted. Sitronerla ble straks funnet, og den ble ivrig fotografert, på ca. 8-10 meters hold. Sitronerla ble også sett tidlig tirsdag morgen.

Ronny Nilsson

INNLANDSTREKK AV STORSKARV

Den 25.5.85 kl. 12.00, da jeg var på tur fra Lesja til Trondheim, ble jeg oppmerksom på en, etter forholdene, spesiell fugl som satt på en stein i vannkanten av Buvatnet, Berkåk. Etter å ha tatt den nærmere i øyesyn viste det seg å være en storskarv (*Phalacrocorax carbo*) ungfugl. Den satt og pusset fjærene ganske uforstyrret slik at jeg fikk god tid til å bestemme den. Arten betraktes (iflg. Haftorn 1971) som streiffugl i innlandet, så helt uvanlig er ikke dette. Undertegnede kjenner bl.a. to observasjoner av arten på Lesja i Nord-Gudbrandsdal.

Per Jordhøy

ARSØYA FUGLESTASJON

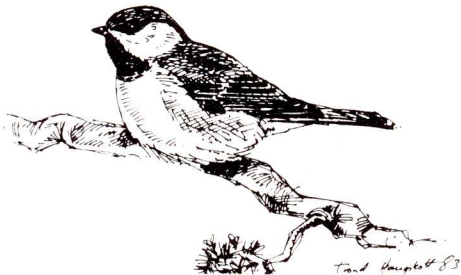
Etter fjorårets sesong ble det bestemt å fortsette ringmerkingen på Årsøya. Det første vi måtte ordne var hus, og i sommer ble det kjøpt to brakker på til sammen ca. 30 m³ som ble plassert på øya. Disse skal innredes til ett oppholdsrom med kjøkkenkrok, ett soverom og ett arbeidsrom. Vi har fått noe brukt utstyr til bl.a. kjøkkenet, men ennå mangler vi en god del som kører og madrasser, og en del utstyr forøvrig.

Finansieringen av stasjonen har vært et problem, men vi har vært så heldig å få istand en sponsoravtale med Kreditkassen. Sammen med lokal støtte fra NOF har dette dekket kjøpesummen av brakkene, men det står ennå mye igjen.

Bemanningen ved stasjonen har vært heller dårlig hittil i høst. De få som har merkelisens har vært alt for opptatt, og kun noen hundre fugler er merket. Artssammensetningen har vært litt annerledes enn i fjor. Gråsisiken har dominert med noe mindre sivspurv, mens blåstrupen har vært relativt like vanlig.

Vi har fått spesiell avtale med LOG ved kjøp av nettstenger i aluminium og solsikkefrø. Vi tar derfor sikte på å holde en foringsplass i drift utover høsten og vinteren.

Det planlagte ringmerkingskurset ble dessverre utsatt, men vi vil forsøke å gjennomføre det senere i høst. Det blir da muligens aktuelt å gjøre det i forbindelse med foringsplassen i Leangenbukta ved Trondheim. De som tidligere er påmeldt vil bli kontaktet direkte. Aktiviteten videre utover høsten på Årsøya er ikke nærmere planlagt, så dersom noen vil besøke stasjonen ber vi om at de kontakter Jostein Sandvik (tlf. 07-513249) for å få nærmere orientering. ■

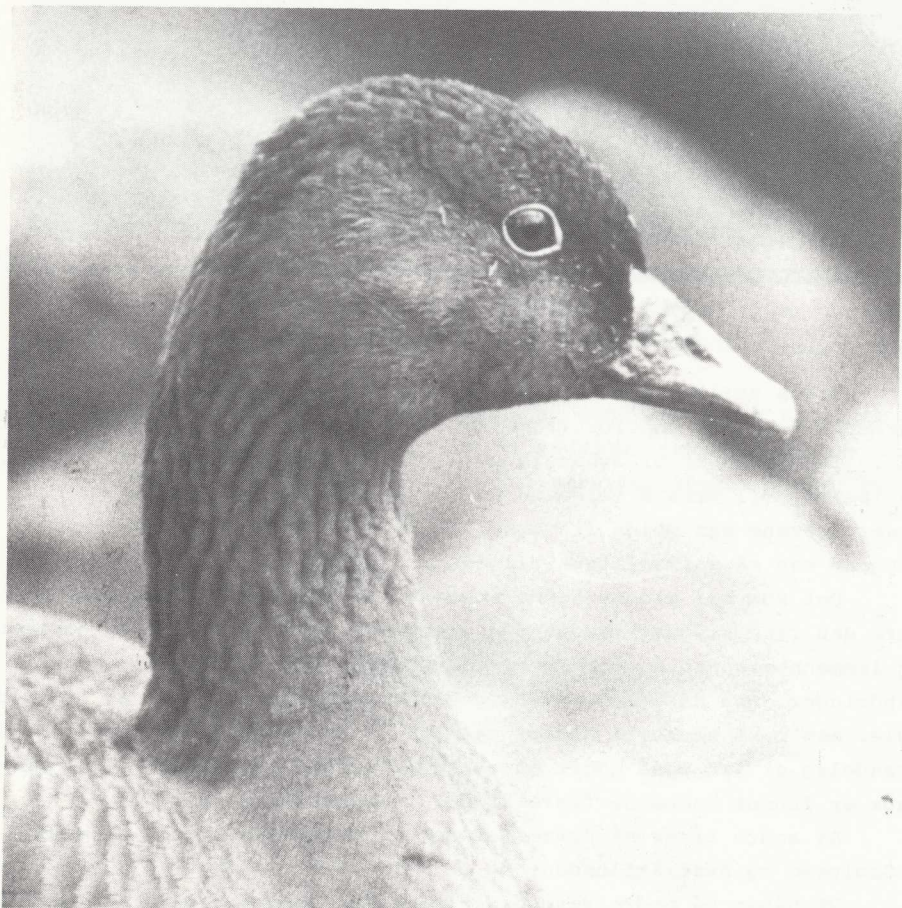

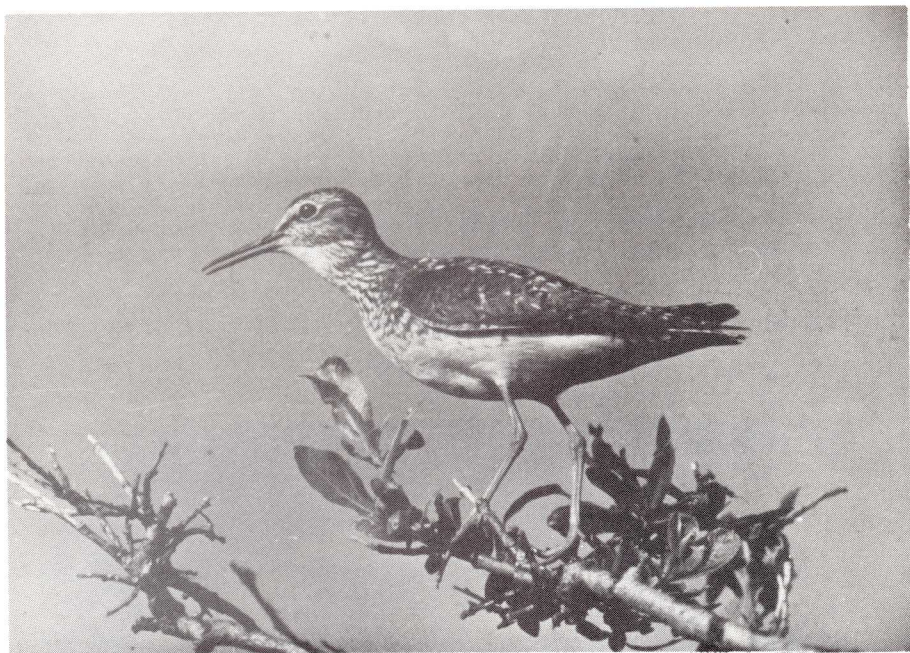
FOTOHJØRNET

Siste bilde i fotohjørnet (TN 1-85) var vel en lett nøtt for ugleinteresserte trøndere? I felt ville størrelsen på denne fuglen straks sette oss på sporet. På vårt bilde vil imidlertid det runde hodet, lys iris og mørke felt i ansiktet fortelle oss at dette er en unge av lappugle. Slagugle som gjerne sammenlignes med lappugle har tydelig mindre kropp (15%), vingespennet er også mindre (30%). Slaguglen har dessuten lyst ansikt (både ad. og juv.) og mørk iris. Disse karakterer gjør at slagugle ofte karakteriseres som en forvokst kattugle.

Bildet av lappugleungen er tatt av Kjell Arnfinn Aune på en av ekskursjonene til Krokom, Sverige.

Hvilke arter er dette, svar kommer i neste nummer.

SISTE NYTT

Denne spalten har hatt meget liten respons i det siste, og vi vurderer å sløyfe den for framtiden. For å kunne bringe siste nytt på fuglefronten er vi avhengig av å få inn opplysninger fra leserne. En løsning vil være å velge en kontaktperson med telefon, hvor observatørene kan melde fra og/eller få høre siste nytt. Opplysningene kan så sammenfattes til denne spalten.

Det som har preget denne sommeren må vel trygt kunne sies å være den rike smågnagerbestanden. Lemmenet og fjellrotta har dominert og lemменbestanden har økt utover høsten og har nå startet sine vandringer. Det har vært særlig god hekkebestand av fjellvåk og jordugle, men også haukugla hekket tallrik. I de nordlige delene av Nord-Trøndelag er det også gjort en rekke hekkefunn av snøugle. Også myrhauk er funnet hekkende flere steder i Trøndelag i sommer.

Av andre arter må nevnes at det er observert rosenfink både i Gaulosen og Austråttlunden, og en nattergal i Klæbu.

Vi håper på bedre respons i framtida. Observasjoner kan inntil videre gis til redaksjonen i TN.

Lettvint
Sikkert
Lørdags-
åpent

POSTSPAREBANKEN

-banken på postkontoret -

BLADI
POSTABONNEMENT

TN Postboks 1719
Rosenborg
7001 Trondheim

TRØNDERSK NATUR SUPPLEMENT er en publikasjonsserie som tar sikte på å gjøre tilgjengelig for publikum arbeider som er for store til at de kan gå inn i "modertidsskriftet" TRØNDERSK NATUR uten videre. Rapporter fra faunistiske og botaniske undersøkelser er vanligvis av en slik karakter, men også andre typer av stoff vil være aktuelle.

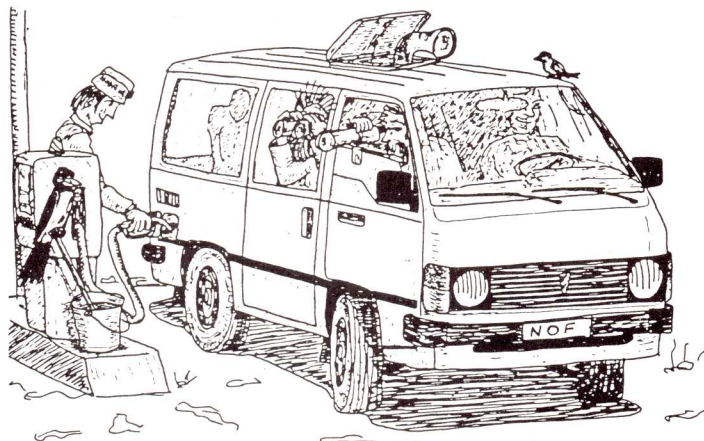
Supplementene vil komme ut uregelmessig, avhengig av stofftilgangen, og må kjøpes hver for seg. De vil bli kunngjort i TRØNDERSK NATUR – og prisen vil bli oppgitt i hvert enkelt tilfelle.

Manuskriptet til TRØNDERSK NATUR SUPPLEMENT sendes til TRØNDERSK NATUR, postboks 1719, Rosenborg, 7001 Trondheim.

Postgiro: 3 60 19 52

Redaktor: Torgeir Nygard

Ligger strategisk til ved E6 Jakobsli

Mobil Skovgård